

Warszawa, dnia 21 maja 2019 r.

Poz. 447

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 9 maja 2019 r.

w 100. rocznicę wybuchu I Powstania Śląskiego

16 sierpnia 1919 roku wybuchło na Górnym Śląsku I Powstanie Śląskie; pierwsze z trzech powstań, w których Ślązacy potwierdzili swój związek z Macierzą i w efekcie doprowadzili do przyłączenia znacznej części Śląska do Polski.

Odzyskanie niepodległości przez Polskę w listopadzie 1918 roku przyniosło wzrost polskiej świadomości narodowej wśród Górnoszlązaków. Traktat wersalski, podpisany 28 czerwca 1919 roku, w artykule 88. przewidywał, że na Górnym Śląsku odbędzie się plebiscyt, w którym mieszkańcy zdecydują o przynależności państwowej regionu. Decyzja zwycięskich mocarstw spotkała się z niezadowoleniem środowisk polskich, które liczyły na bezpośrednie włączenie tych ziem do odrodzonej Polski.

Sytuacja w regionie była wówczas bardzo napięta. Wybuchały strajki, dochodziło do demonstracji i protestów, spowodowanych złą sytuacją socjalną ludności oraz niezadowoleniem z rządów niemieckich. W związku z tym władze niemieckie wprowadziły w styczniu 1919 roku stan oblężenia i skierowały tu znaczne siły militarne (wojska pogranicza – Grenzschutz), wspierane przez liczne formacje ochotnicze. Na ruch polski, dążący do oderwania regionu od Niemiec i przyłączenia do Polski, spadły represje: aresztowania, utrudnienia w działalności jawnych organizacji, rozbijanie zebrań, imprez i wieców.

Strona polska rozbudowywała tymczasem struktury cywilne i militarne, jawne i podziemne. Główną niejawną organizacją była Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska (POW GŚl.), której dowództwo znajdowało się już poza terytorium Niemiec – w Strumieniu na Śląsku Cieszyńskim. Wiodącą strukturą cywilną był Podkomisariat Naczelnej Rady Ludowej w Bytomiu, któremu podlegała pokrywająca cały region sieć polskich rad ludowych.

W dniu 11 sierpnia 1919 roku wybuchł strajk obejmujący większość kopalń okręgu przemysłowego. Protestujący domagali się m.in. podwyżek i przywrócenia do pracy zwolnionych robotników. Podczas zajść w kopalni „Mysłowice” 15 sierpnia wojsko niemieckie otworzyło ogień do tłumu, zabijając dziesięć osób, wiele innych raniąc. W takiej właśnie atmosferze napięć społecznych i narodowych wybuchło I Powstanie Śląskie.

Znaczna część środowisk POW GŚl. w podjęciu walki widziała najlepsze rozwiązanie nabrzmiałych problemów, jednak dowództwo w Strumieniu nie chciało wyrazić zgody na wystąpienie zbrojne. W dniach 15 i 16 sierpnia 1919 roku Niemcy aresztowali kilku dowódców powiatowych. Wówczas grupa uciekinierów z POW GŚl., przebywających w Piotrowicach na Śląsku Cieszyńskim, rzuciła hasło do powstania. W dniu 17 sierpnia podjęły je niektóre komórki organizacji, głównie w powiecie rybnickim i pszczyńskim. Korzystając z zaskoczenia, powstańcy zajęli szereg miejscowości, stacząc walki m.in. w rejonie Tychów, Katowic i Bytomia.

Dysponujący znaczną przewagą Niemcy przeszli szybko do kontrofensywy. Już 21 sierpnia większość oddziałów powstańczych wycofała się za granicę, do Polski. Ostatecznie znalazło się tam ponad 20 tys. osób, które zbiegły z obawy przed niemieckimi represjami. Za koniec powstania należy uznać rozkaz komendanta głównego POW GŚl. Alfonsa Zgrzebnioaka z 24 sierpnia 1919 roku, nakazujący zaprzestanie walk. Nie można było wówczas liczyć na wsparcie Rzeczypospolitej, uwikłanej w walki z bolszewikami.

Pozbawione spójnego planu, będące raczej owocem spontanicznego oddolnego zrywu powstanie zakończyło się porażką. Okazało się ono jednak ważną manifestacją nastrojów środowisk polskich na Górnym Śląsku. Zwróciło zarazem uwagę społeczności międzynarodowej na polskie aspiracje narodowe w tym regionie.

W 100. rocznicę wybuchu I Powstania Śląskiego Senat Rzeczypospolitej Polskiej oddaje hołd bohaterskim Ślązakom, którzy wierni ojczyźnie walką zbrojną potwierdzili polskość Górnego Śląska.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Marszałek Senatu: *S. Karczewski*